

ПОШИРЕННЯ САМОВІДНОВЛЮВАЛЬНИХ ДЕРЕВНИХ ІНТРОДУЦЕНТІВ НА ТЕРИТОРІЇ ДЕНДРОПАРКУ «ТРОСТЯНЕЦЬ»

Наведено результати вивчення особливостей та ступеня поширення на території дендрологічного парку «Тростянець» самовідновлювальних деревних інтродуцентів. За ступенем поширення виділено три категорії: найчисленнішою групою є категорія малопоширених інтродуцентів — 70,4%, частка середньопоширених видів становить 18,5%, найпоширеніших — 11,1%. Кількісно в усіх категоріях переважають види, які спонтанно поширюються, серед них найактивнішими є *Parthenocissus quinquefolia* (L.) Planch., *Robinia pseudoacacia* L., *Aesculus hippocastanum* L., *Acer pseudoplatanus* L. і *Thuja occidentalis* L. За межами дендропарку спонтанно поширюються *Acer negundo* L. та *Parthenocissus quinquefolia*.

Ключові слова: інтродукція, самовідновлювальні деревні інтродуценти, видовий склад.

Загальновідомо, що початковим етапом інтродукції рослин є вирощування їх за межами природного ареалу, а завершальним — входження інтродуцента до складу місцевої флори, тобто здичавіння, яке відбувається завдяки його спонтанному поширенню. Однак нові фітоценотичні фактори, до яких мусить адаптуватися інтродукована рослина, навіть за кліматичних умов, близьких до умов її природного ареалу, можуть значною мірою перешкоджати їхньому розповсюдженню в нових умовах [1]. В.І. Некрасов припускає, що саме з цієї причини здичавіння інтродукованих деревних рослин є не частим явищем у природі [6].

Дендрологічні парки та ботанічні сади як осередки інтенсивної і не завжди контрольованої інтродукції можуть бути як потенційними, так і фактичними джерелами поширення інтродуцентів на прилеглі території [4, 7]. Вивчення поширення інтродуцентів, які здатні відновлюватися природним шляхом, становить інтерес, з одного боку, як один із критеріїв оцінки успішності інтродукції, який певною мірою визначає не лише ступінь акліматизації рослин, а й їхню спроможність долати вплив несприятливих фітоценотичних факторів, а з другого — для

виявлення видів, здатних розповсюджуватися не лише на території парку, а і за його межами, а також фітоінвазійної загрози з боку окремих інтродукованих видів.

У завдання дослідження входило виявлення здатності окремих інтродуцентів до спонтанного поширення на території дендропарку та за його межами.

Об'єктом досліджень були деревні інтродуценти, здатні в умовах дендропарку до самовідновлення насіннєвим або вегетативним шляхом. Використано літературні джерела, присвячені цій проблемі, а також матеріали ботанічних інвентаризацій деревних насаджень попередніх років. Ступінь поширення інтродуцентів на території дендропарку визначали за коефіцієнтом трапляння виду на паркових ділянках, який визначали як відношення кількості паркових ділянок з даним видом до загальної кількості ділянок (їх у парку 59), виражене у відсотках.

За ступенем поширення на території дендропарку самовідновлювальні інтродуценти можна розподілити на три категорії (таблиця): I категорія — малопоширені види, які трапляються на 1–9 паркових ділянках (коефіцієнт трапляння — 1,7–15,3%), — 70,4% досліджуваних інтродуцентів, II — середньопоширені види, трапляються на 10–29 паркових ділянках (коефіцієнт тра-

ISSN 1605-6574. Інтродукція рослин, 2012, № 2

пляння — 16,9–49,2%) — 18,5%, III — найпоширеніші види, трапляються на 30–59 паркових ділянках (коефіцієнт трапляння — 50,8–100,0%) — 11,1%.

Група видів I категорії поширення є найчисленнішою. За способом поширення цю категорію можна розділити на дві підкатегорії — види, які спонтанно (64,9%) та штучно (35,1%) поширюються. Спонтанне поширення деревних інтродуцентів обмежене невеликою кількістю ділянок: більшість з цих видів є кущами та ліанами, які в умовах дендропарку розмножуються переважно вегетативним шляхом, завдяки чому забезпечується їхнє локальне поширення, тобто утворюються куртини та зарості поруч з місцем зростання материнської особини. Це такі види, як *Clematis serratifolia* Rehd., *Forsythia suspensa* (Thunb.) Vahl., *Spiraea salicifolia* L., *Ampelopsis aconitifolia* Bge., *Sambucus racemosa* L., *Juniperus pseudosabina* L., *Caragana arborescens* Lam. та ін.

Підкатегорія інтродуцентів штучного поширення — це переважно дерева, які в умовах дендропарку у сприятливі роки утворюють життєздатне насіння, що дає різної рясності самосійні сходи, які з часом з різних причин гинуть (від шкідників, під час сінокошення та знищення бур'янів, унаслідок несприятливих погодних умов, іноді — через неможливість укорінення (товстий шар підстилки чи дернини), конкуренцію з місцевими видами), тому для поширення на території парку такі види потребують втручання людини (*Gymnocladus dioica* (L.) C. Koch, *Abies concolor* Lindl. et Gord., *Catalpa bignonioides* Walt., *Celtis australis* L., *Liriodendron tulipifera* L., *Cladrastis lutea* (Michx.) C. Koch та ін.).

Одним з факторів, які обмежують поширення інтродуцентів на території парку, є фітоценотичний фактор, зокрема домінування найбільш експансивної в аборигенній фракції паркової дендрофлори ценопопуляції *Acer platanoides* L., яка налічує 13 320 особин (40,3% від загальної кількості рослин відділу Magnoliophyta та 27,9% від загальної кількості рослин паркових насаджень). Висока чисельність цього виду — наслідок його

здатності до самовідновлення в умовах розвиненого паркового дендроценозу. Ця здатність зумовлена такими біологічними властивостями, як висока зимостійкість, рясне плодоношення, анемохорність, висока схожість насіння, тіньовитривалість. Клен го-стролистий не лише кількісно домінує в паркових насадженнях, а є едифікатором, який значною мірою визначає умови існування для інших рослинних компонентів паркового фітоценозу. Кодомінантні ценопопуляції місцевої флори утворює *Pinus sylvestris* L. (4309 особин), *Ulmus scabra* Mill. (4283), *Tilia cordata* Mill. (2793), *Betula pendula* Roth. (741), *Quercus robur* L. (569) та *Fraxinus excelsior* L. (550 особин). Разом з *Acer platanoides* вони визначають структуру паркових фітоценозів та характер фітоценотичних взаємовідносин, зокрема впливають на життєздатність і поширення інтродукованих рослин в умовах спільного зростання.

Представники II категорії поширення становлять менш численну групу інтродуцентів, яка також складається із видів, які спонтанно та штучно поширюються. Серед інтродуцентів спонтанної підгрупи найпоширенішими є *Thuja plicata* D. Don., *Acer negundo* L., *Abies alba* L., *Fraxinus pennsylvanica* Marsh., *F. lanceolata* Borkh. та *Juniperus sabina* L. *A. negundo*, *F. pennsylvanica* та *F. lanceolata* як анемохори розмножуються та поширюються на території дендропарку насінневим шляхом. Високою репродуктивною здатністю вирізняється *Acer negundo*, який інтенсивно відновлюється самосівом, швидко росте, цілком посухостійкий, достатньо зимостійкий і повною мірою натуралізувався. Історія інтродукції *Acer negundo* свідчить про високий ступінь акліматизації виду в умовах нового середовища: спочатку його вирощували в оранжереях, а нині навіть в умовах Східного Сибіру цей клен успішно зимує [6]. За матеріалами ботанічної інвентаризації 1957–1960 рр., цей інтродуцент був одним з найпоширеніших, так само, як і *Acer platanoides*. Його кількість у паркових насадженнях на той час становила 442 особини, а його памолодь віком 10–25 років

Поширення самовідновлювальних деревних інтродуцентів на території дендропарку «Тростянець»

Вид	Загальна кількість рослин	Кількість паркових ділянок з даним видом	Коефіцієнт трапляння (R,%)	Спосіб розмноження	Тип дисемінації [8, 9]	Ступінь поширення	Спосіб поширення
<i>Clematis serratifolia</i> Rehd.	Зарості***	1	1,7	Нас.	Анем.	I	Спонт.
<i>Diervilla lonicera</i> Mill.	Зарості	1	1,7	Нас., вег.	Авт.	I	Спонт.
<i>Forsythia intermedia</i> Zab.	Куртини***	1	1,7	Вег.	Авт.	I	Спонт.
<i>Forsythia suspensa</i> (Thunb.) Vahl.	Куртини	1	1,7	Вег.	Авт.	I	Спонт.
<i>Grossularia oxyacanthoides</i> (L.) Mill.	Підлісок***	1	1,7	Нас., вег.	Орн., зоох.	I	Спонт.
<i>Physocarpus opulifolius</i> (L.) Maxim.	Куртина	1	1,7	Нас., вег.	Анем.	I	Спонт.
<i>Rosa acicularis</i> Lindl.	Зарості	1	1,7	Нас., вег.	Орн.	I	Спонт.
<i>Sorbaria arborea</i> Schneid.	Зарості	1	1,7	Вег., нас.	Анем.	I	Спонт.
<i>Spiraea chamaedryfolia</i> L.	Зарості	1	1,7	Нас., вег.	Анем.	I	Спонт.
<i>Actinidia kolomicta</i> (Rupr.) Maxim.	Зарості	2	3,4	Нас., вег.	Орн., зоох.	I	Спонт.
<i>Amelanchier spicata</i> (Lam.) C. Koch	Куртини	2	3,4	Нас., вег.	Орн.	I	Спонт.
<i>Ampelopsis aconitifolia</i> Bge.	Зарості	2	3,4	Нас., вег.	Орн.	I	Спонт.
<i>Celastrus orbiculata</i> Thunb.	Зарості	2	3,4	Нас., вег.	Орн.	I	Спонт.
<i>Clematis vitalba</i> L.	Зарості	2	3,4	Нас.	Орн.	I	Спонт.
<i>Corylus colurna</i> L.	83	2	3,4	Нас.	Авт., зоох.	I	Спонт.
<i>Hydrangea arborescens</i> L.	Куртини	2	3,4	Нас., вег.	Анем.	I	Спонт.
<i>Laburnum anagyroides</i> Medic.	Куртини	2	3,4	Нас.	Авт.	I	Спонт.
<i>Morus nigra</i> L.	Підріст***	2	3,4	Нас.	Орн.	I	Спонт.
<i>Ptelea trifoliata</i> L.	28	2	3,4	Нас.	Анем.	I	Спонт.
<i>Pterocarya pterocarpa</i> (Michx.) Kunth et I. Iljinsk.	23	2	3,4	Нас., вег.	Анем., гідр.	I	Спонт.
<i>Sambucus racemosa</i> L.	Підлісок	2	3,4	Нас., вег.	Орн.	I	Спонт.
<i>Sorbaria sorbifolia</i> (L.) A. Br.	Зарості	2	3,4	Вег., нас.	Анем.	I	Спонт.
<i>Spiraea salicifolia</i> L.	Зарості	2	3,4	Нас., вег.	Анем.	I	Спонт.
<i>Spiraea sargentiana</i> Rehd.	64	2	3,4	Нас., вег.	Анем.	I	Спонт.
<i>Chamaecytisus ruthenicus</i> (Fisch. ex Woloszcz.) Klášková	Зарості	3	5,1	Нас., вег.	Авт.	I	Спонт.
<i>Spiraea bumalda</i> Burvenich	Зарості	3	5,1	Нас., вег.	Анем.	I	Спонт.
<i>Zanthoxylum americanum</i> Mill.	Зарості	3	5,1	Вег.	Авт.	I	Спонт.
<i>Ampelopsis brevipedunculata</i> (Maxim.) Trautv.	Зарості	4	6,8	Нас., вег.	Орн.	I	Спонт.
<i>Ribes alpinum</i> L.	22	4	6,8	Нас., вег.	Орн.	I	Спонт.
<i>Abies balsamea</i> (L.) Mill.	16	5	8,5	Нас.	Анем., орн.	I	Спонт.
<i>Juniperus pseudosabina</i> L.	Куртини	5	8,5	Нас., вег.	Орн., зоох.	I	Спонт.
<i>Mahonia aquifolium</i> (Pursh) Nutt.	Куртини	5	8,5	Нас., вег.	Орн., зоох.	I	Спонт.
<i>Rhus typhina</i> L.	16	6	10,2	Нас., вег.	Орн.	I	Спонт.
<i>Philadelphus coronarius</i> L.	46	8	13,6	Нас., вег.	Анем.	I	Спонт.
<i>Prunus divaricata</i> Ledeb.	28	8	13,6	Нас., вег.	Орн., зоох.	I	Спонт.
<i>Caragana arborescens</i> Lam.	Куртини	9	15,3	Нас., вег.	Авт.	I	Спонт.
<i>Crataegus macracantha</i> Lodd.	38	9	15,3	Нас.	Орн., зоох.	I	Спонт.
<i>Ailanthus altissima</i> (Mill.) Swingle	2	1	1,7	Нас., вег.	Анем.	I	Штучно
<i>Quercus castaneifolia</i> C. A. Mey.	2	1	1,7	Нас.	Орн., зоох.	I	Штучно
<i>Gymnocladus dioica</i> (L.) C. Koch	3	1	1,7	Нас.	Авт.	I	Штучно

Продовження таблиці

Вид	Загальна кількість рослин	Кількість паркових ділянок з даним видом	Коефіцієнт трапляння (R,%)	Спосіб розмноження	Тип дисемінації [8, 9]	Ступінь поширення	Спосіб поширення
<i>Picea canadensis</i> Britt.	14	1	1,7	Нас.	Анем., орн., зоох.	I	Штучно
<i>Picea jezoensis</i> (Siebold & Zucc.) Fish. ex Carr.	2	2	3,4	Нас.	Анем., орн., зоох.	I	Штучно
<i>Abies concolor</i> Lindl. et Gord.	6	2	3,4	Нас.	Анем.	I	Штучно
<i>Catalpa bignonioides</i> Walt.	5	2	3,4	Нас.	Авт.	I	Штучно
<i>Celtis australis</i> L.	17	2	3,4	Нас.	Зоох.	I	Штучно
<i>Juglans regia</i> L.	20	2	3,4	Нас.	Авт., зоох.	I	Штучно
<i>Liriodendron tulipifera</i> L.	6	2	3,4	Нас.	Авт.	I	Штучно
<i>Acer ginnala</i> Maxim.	3	3	5,1	Нас.	Анем.	I	Штучно
<i>Picea obovata</i> Ledeb.	6	3	5,1	Нас.	Анем., орн., зоох.	I	Штучно
<i>Picea omorica</i> (Panc.) Purkyne	20	3	5,1	Нас.	Анем., орн., зоох.	I	Штучно
<i>Abies nordmanniana</i> (Stev.) Spach.	19	4	6,8	Нас.	Анем.	I	Штучно
<i>Pinus peuce</i> Griseb.	8	4	6,8	Нас.	Анем.	I	Штучно
<i>Taxus baccata</i> L.	65	5	8,5	Нас., вег.	Орн., зоох.	I	Штучно
<i>Celtis occidentalis</i> L.	12	6	10,2	Нас.	Зоох.	I	Штучно
<i>Acer saccharinum</i> L.	16	7	11,9	Нас.	Анем.	I	Штучно
<i>Gleditchia triacanthos</i> L.	14	7	11,9	Нас.	Авт.	I	Штучно
<i>Cladrastis lutea</i> (Michx.) C. Koch	36	9	15,3	Нас.	Авт.	I	Штучно
<i>Crataegus submollis</i> Sarg.	48	10	16,9	Нас.	Орн., зоох.	II	Спонт.
<i>Syringa vulgaris</i> L.	20	10	16,9	Нас., вег.	Авт.	II	Спонт.
<i>Morus alba</i> L.	17	13	22,0	Нас.	Орн.	II	Спонт.
<i>Quercus rubra</i> L.	148	15	25,4	Нас.	Орн., зоох.	II	Спонт.
<i>Ulmus pumila</i> L.	59	19	32,2	Нас., вег.	Анем.	II	Спонт.
<i>Juniperus sabina</i> L.	Куртини	22	37,3	Нас., вег.	Орн., зоох.	II	Спонт.
<i>Fraxinus lanceolata</i> Borkh.	253	23	39,0	Нас.	Анем.	II	Спонт.
<i>Fraxinus pennsylvanica</i> Marsh.	120	23	39,0	Нас.	Анем.	II	Спонт.
<i>Abies alba</i> L.	349	25	42,4	Нас.	Анем., орн.	II	Спонт.
<i>Acer negundo</i> L.	186	25	42,4	Нас.	Анем.	II	Спонт.
<i>Thuja plicata</i> D. Don.	689	25	42,4	Нас., вег.	Анем., орн.	II	Спонт.
<i>Phellodendron amurense</i> Rupr.	38	10	16,9	Нас.	Анем.	II	Штучно
<i>Pseudotsuga mensiesii</i> (Mirb.) Franco	79	10	16,9	Нас.	Авт.	II	Штучно
<i>Juniperus communis</i> L.	30	17	28,8	Нас., вег.	Орн., зоох.	II	Штучно
<i>Juglans nigra</i> L.	73	20	33,9	Нас.	Авт., зоох.	II	Штучно
<i>Thuja occidentalis</i> L.	1284	37	62,7	Нас., вег.	Анем., орн.	III	Спонт.
<i>Acer pseudoplatanus</i> L.	797	43	72,9	Нас.	Анем.	III	Спонт.
<i>Aesculus hyppocastanum</i> L.	617	45	76,3	Нас.	Авт., зоох.	III	Спонт.
<i>Robinia pseudoacacia</i> L.	784	46	78,0	Вег., нас.	Авт.	III	Спонт.
<i>Parthenocissus quinquefolia</i> (L.) Planch.	Зарості	59	100	Нас., вег.	Орн.	III	Спонт.
<i>Pinus strobus</i> L.	140	30	50,8	Нас.	Анем., орн.	III	Штучно
<i>Larix decidua</i> Mill.	653	35	59,3	Нас.	Анем.	III	Штучно
<i>Juglans cinerea</i> L.	327	42	71,2	Нас.	Авт., зоох.	III	Штучно
<i>Picea abies</i> (L.) Karst.	5523	56	94,9	Нас.	Анем., орн., зоох.	III	Штучно

Примітки: спосіб розмноження: нас. — насіннєвий; вег. — вегетативний; тип дисемінації: анем. — анемохор; орн. — орнітохор; зоох. — зоохор; авт. — автохор; *** — невизначена кількість.

була масово поширена по всьому парку. Проте вже через декілька десятиліть за матеріалами інвентаризації 1995–1997 рр., загальна чисельність цього виду у парку становила всього 228 особин, які збереглися на зовнішньому освітленому боці захисної смуги парку, а інвентаризація 2005–2007 рр. виявила лише 173 особини. Ймовірно, суттєве зменшення чисельності виду в умовах дендропарку пояснюється, з одного боку, впливом несприятливих фітоценотичних факторів, зокрема затінення, яке збільшувалося одночасно з розвитком паркової рослинності, а з іншого, починаючи з 80-х років минулого століття, — антропогенним впливом (здійснення регулярних заходів догляду за парковими насадженнями). Решта видів поширюються локально в межах місця зростання: *Thuja plicata* та *Juniperus sabina* — вегетативно, *Abies alba* — насінням. До підкатегорії інтродуцентів штучного поширення ввійшли: *Juglans nigra* L., *Juniperus communis* L., *Pseudotsuga mensiesii* (Mirb.) Franco, *Phellodendron amurense* Rupr. Види цієї підкатегорії менш поширені порівняно з попередньою, їхній самосів перебуває переважно на прегенеративній стадії онтогенезу, а існуючі насадження є штучними.

Група видів III категорії поширення на території дендропарку є найменшою за кількістю видів. До складу цієї групи також входять види, які поширюються по території парку як спонтанно, так і штучно. Серед спонтанно поширюваних виділяється вид *Parthenocissus quinquefolia*, який трапляється на кожній парковій ділянці. Історія інтродукції цього виду у дендропарк «Тростянець» невідома. Він відсутній у списках інвентаризацій 1886 та 1927 р. У науковому звіті 1948–1949 рр. міститься така інформація щодо наявності *P. quinquefolia* у дендропарку [9, с. 63]: «Своеобразный эффект на некоторых запущенных полянах создают плети дикого винограда, плетущегося по стволам и развешенного по кронам; местами же он стелется по земле в полутени, образуя почти сплошной покров. Является ли он плановым включением или появился са-

мотеком, но, во всяком случае, он напоминает строителям зеленых массивов не забывать лианы как элемент вертикальной декорации не только в мелких зеленых устройствах придомового типа, но и в крупных массивах для образования непроходимых чащ типа джунглей». У 1960 р. відзначена наявність заростей давніх посадок *P. quinquefolia* на багатьох паркових ділянках [5]. З огляду на це можна припустити, що ліана з'явилася у паркових насадженнях задовго до 1948 р. і як орнітохорна та іруптивна рослина настільки поширилася на всій території парку, що тепер доводиться рятувати окремі дерева, особливо молоді насадження, від негативного впливу цієї ліани. Друге місце за ступенем поширення посідає вид *Picea abies* — представник підкатегорії штучно поширюваних видів. Історія інтродукції цього виду у дендропарк «Тростянець» розпочалася у 1834 р., коли І.М. Скоропадський перевіз із батьківської садиби у с. Григорівка (60 км на північний схід від Тростянця) ялину європейську і висадив у балці «Богівщина» [3]. Подальше розмноження і поширення *P. abies* відбувалося, за винятком незначної кількості рослин, шляхом штучного поновлення насінням місцевої репродукції.

За межами дендропарку (в лісосмугах, вуличних насадженнях, садибах, на узбіччях доріг та у прилеглих галях) трапляються *Acer negundo*, *Robinia pseudoacacia* L., *Aesculus hippocastanum* L., *Quercus rubra*, *Picea abies*, *Thuja occidentalis* L., *Ptelea trifoliata*, *Corylus colurna*, *Armeniaca manshurica* (Maxim.) Skvortz., *Elaeagnus angustifolia* L., *Pinus strobus*, *Parthenocissus quinquefolia*, *Juglans regia* L. Ці інтродуценти, за винятком *Acer negundo* та *Parthenocissus quinquefolia*, з'явилися за межами парку завдяки штучному відновленню, тобто внаслідок озеленення території, створення навколишніх гаїв і присадибних живоплотів. *Acer negundo*, який, як відомо, відрізняється рясним плодоношенням, здатністю до інтенсивного відновлення самосівом та винятковою живучістю у молодому віці, широко розпо-

всюджений за межами дендропарку, засмічує присадибні ділянки, подвір'я, лісосмуги, а також використовується для озеленення доріг. Проте немає підстав стверджувати, що саме дендропарк «Тростянець» був джерелом розповсюдження за його межами клена ясенелистого, бо вперше у Лівобережній Україні *Acer negundo* було інтродуковано ще у 1809 р. [2], тобто раніше за час закладки парку. Проте переліт плодів-крилаток з парку за його межі та з навколишньої території у парк цілком імовірний. *Parthenocissus quinquefolia* в Україні культивують повсюди як декоративну та ґрунтопокривну рослину. Росте добре, цілком зимо- та посухостійкий. Розмножується насінням, живцями, відсадками; дичавіє. Поза межами парку трапляється рідко.

Таким чином, більшість досліджуваних видів здатні до самовідновлення та різною мірою і в різний спосіб поширюватися в умовах дендропарку.

За ступенем поширення найчисленнішою групою є категорія малопоширених інтродуцентів — 70,4%, частка середньопоширених видів становить 18,5%, найпоширеніших — 11,1%.

За способом поширення до складу кожної категорії входять спонтанно і штучно поширювані інтродуценти. Кількісно в усіх категоріях переважають спонтанно поширювані види. Найбільш спонтанно поширюваними видами на території парку є *Parthenocissus quinquefolia*, *Robinia pseudoacacia*, *Aesculus hippocastanum*, *Acer pseudoplatanus* L. і *Thuja occidentalis*, за межами дендропарку — *Acer negundo* та *Parthenocissus quinquefolia*.

1. Гурский А.В. Основные итоги интродукции древесных растений в СССР. — М; Л.: Изд-во АН СССР, 1957. — 304 с.

2. Кожно М.А. Интродукція кленів на Україні. — К.: Наук. думка, 1968. — 172 с.

3. Кочубей П.А. О трудах И.М. Скоропадского по лесоразведению на черноземных степях Полтавской губернии // Вестн. садоводства, плодоводства и огородничества. — 1888. — № 5. — С. 199–215.

4. Кучеревський В.В., Шоль Г.Н. Інвазійно активні інтродуценти як джерело можливого поповнення адвентивної фракції флори // Інтродукція рослин. — 2011. — № 2. — С. 3–11.

5. Мисник Г.Е. Деревья и кустарники дендропарка «Тростянец». — К.: Изд-во АН УССР, 1962. — 180 с.

6. Некрасов В.И. Некоторые теоретические вопросы формирования интродуцированных популяций лесных древесных пород // Лесоведение. — 1971. — № 5. — С. 26–31.

7. Протопопова В.В. Адвентивні рослини Лісостепу та Степу України. — К.: Наук. думка, 1973. — 192 с.

8. Соколов С.Я., Связева О.А., Кубли В.А. Деревья и кустарники СССР. — Л.: Наука, 1977. — Т. 1. — 164 с.; Т. 2. — 144 с.; Т. 3. — 181 с.

9. Степунин Г.А. Государственный заповедник «Дендропарк «Тростянец». (Природа, история и композиция дендропарка. Предложения по его восстановлению и развитию). — Тростянец: рукопись, 1949. — 98 с.

Рекомендував до друку Ю.О. Клименко

А.А. Ильенко, В.А. Медведев

Государственный дендрологический парк «Тростянец» НАН Украины, Украина, Черниговская обл., Ичнянский р-н, с. Тростянец

РАСПРОСТРАНЕНИЕ САМОВОЗОБНОВЛЯЮЩИХСЯ ДРЕВЕСНЫХ ИНТРОДУЦЕНТОВ НА ТЕРРИТОРИИ ДЕНДРОПАРКА «ТРОСТЯНЕЦ»

Приведены результаты изучения особенностей и степени распространения на территории дендрологического парка «Тростянец» самовозобновляющихся древесных интродуцентов. По степени распространения выделены три категории: наиболее многочисленной группой является категория малораспространенных интродуцентов — 70,4%, доля среднераспространенных видов составляет 18,5%, наиболее распространенных — 11,1%. Количественно во всех категориях преобладают спонтанно распространяющиеся виды, среди них наиболее активными являются *Parthenocissus quinquefolia* (L.) Planch., *Robinia pseudoacacia* L., *Aesculus hippocastanum* L., *Acer pseudoplatanus* L. и *Thuja occidentalis* L. За пределами дендропарка спонтанно распространяются *Acer negundo* L. и *Parthenocissus quinquefolia*.

Ключевые слова: интродукция, самовозобновляющиеся древесные интродуценты, видовой состав.

O.O. Il'enko, V.A. Medvedev

The State Dendrological Park *Trostjanets*,
National Academy of Sciences of Ukraine,
Ukraine, Chernigov Region, Ichnjansky District,
village *Trostjanets*

DISTRIBUTION OF SELF-REGENERATIVE
ARBOREAL INTRODUCENTS ON TERRITORY
OF DENDROPARK *TROSTJANETS*

The results of study of features and degree of distribution on territory of dendrology park *Trostjanets* for self-regenerative arboreal introducents are presented. It is chosen the three category on the degree

of distribution. By the most numerous group is the category of not widespread introducents — 70.4 %, the category of middle-spread species is 18.5%, the most widespread — 11.1%. In terms of quantity in all categories the spontaneously widespread species are predominated. Among that most active are *Parthenocissus quinquefolia* (L.) Planch., *Robinia pseudo-acacia* L., *Aesculus hyppocastanum* L., *Acer pseudo-platanus* L. and *Thuja occidentalis* L. Outside of Dendropark *Acer negundo* L. and *Parthenocissus quinquefolia* spontaneously are spread.

Key words: introduction, self-regenerative arboreal introducents, species composition.